

DISSERTATIO ACADEMICA,

DE

PLAGIS ÆGYPTIACIS

Exod. VII-XII.

cujus

PARTEM SEPTIMAM & ULTIMAM,

DE

JOVA ÆGYPTUM OBEUNTE & OMNIA
PRIMOGENITA OCCIDENTE,

CONS. AMPL. FACULT. PHILOS. ABOËNS.

PRÆSIDE

Mag. JOHANNES BONSDORFF,

Lingg. Orientt. & Gr. Prof. Ord.

PRO GRADU;

PUBLICO EXAMINI MODESTE OFFERT

JOHANNES JACOBUS RAJALIN,

Ostrobotnienfis.

In Auditorio Medico die XXX. Junii MDCCCX.

H. a. m. s.

ABOË, Typis FRENCKELLIANIS.

DISSERTATIO ACADEMICA

DE REBUS AFRICANIS

Ab aetate VII-XII

AVRIL 1848

IN ACADEMIA REGIA

JOHANNES BOGDANOFF

AVRIL 1848

JOHANNES BOGDANOFF

IN ACADEMIA REGIA

AVRIL 1848

§. VII.

Sed non satis erat, ut plagis hæctenus commemoratis affligerentur Ægyptii: gravius adhuc, ipso Jova Ægyptum media nocte, secundum textum sacrum *Exod. XI. XII.*, obeunte & omnia primogenita occidente, malum invasit. Re autem ipsa, non nisi *pestem*, vulgare illud Ægypti flagellum, nefanda sævitia coortam repræsentari, de eo quidem fumus persvasivissimi (a). Præterquam enim quod notissimum sit, Scriptores Sacros, ex antiquorum, Orientalium

a) Auctor Libri: *Die Wunder des A. u. N. T. in ihrer wahren Gestalt p. 50 seqq.*, decantatam primogenitorum cædem ab ipsis Israëlitis factam fuisse, temere admodum conjicit; & tamen, conjectura hæc, eleganti sibi visa, proposita, adjicere non veretur: "Suche einen bessern, passendern Aufschluss zu geben, wer es vermag"!

talium præcipue populorum, nostris quoque temporibus adamata & multis accepta, theosophia, pestem & complures alios, graviores inprimis, morbos, ad Deum *immediate* punientem referre (b); verique nobis videatur simillimum, non modo *sacrificiale*, quod Moses imminente plaga Israëlitis apparandum injunxerat, *convivium* s. *Pascha*, superstitioso pestis avertendæ consilio, *primitus* institutum fuisse (c), verum etiam

b) Immo *Angelo*, *manum suam* peste ingruente *extendenti*, cessante vero *remittenti*, velut causæ efficienti, pestem attribuisse Judæos, ex *II. Sam. XXIV. 15, 16.* coll. *I. Chron. XXI. 15.* patet; unde nec mirum, LXX. Interpretes, eadem dæmonologia & philosophandi tenore fasciatis, vocabulum פְּרַעֲזָה, quo *morbus perniciosus* s. *pestis* *Exod. XII. 23.*, sine dubio significatur, per ὁ ὀλοτρυνων i. e. *Angelum fati ministrum* transferte. Hodjernos vero Ægyptios, quemadmodum Orientales populos in genere, pestem a Deo immediate puniente derivare, vel ex eo, quod sædo prædestinationis dogmate sopiti, contagioni, ubi irrepserit, minime occurrant, sed omnem Medicinam & remedia respuentes, fato supine sese submittant (quo fit, ut, quoties pestis in Ægypto lævierit, strages edat horribiles), intelligitur. Cfr. *POCOCKE l. c. p. 307.*, *VOLNEY l. c. p. 150.*, *DESGENETTES Hist. Medic. de l'Armée d'Orient P. II. p. 52 & 126.*, *LÜDEKE Besch. d. Türk. Reichs Th. I. p. 65.*, *DAPPER l. c. p. 129.*, *ALPINUS l. c. p. 27.*, *RADZIWIL Hierosol. Reise p. 151.*

c) Præeunte textu Mosaico, *Pascha* Ægyptiacum, non eo

tantum consilio, ut remedium esset plagæ impendenti (*Exod. XII. 11, 12, 21—23.*), sed &, in memoriam ipsius exitus per omnes generationes perpetuo celebrandam (*Exod. XII. 14, 24. sqq.*), erat institutum. Quum vero, ut recte observat DE WETTE (*Beitr. z. Einleit. in das A. T. I. B. p. 292. sqq.*), dies festi ad pacatioris, quam quo Israëlitarum ex Ægypto egresfuri vixerunt, temporis pertineant instituta, profusque incredibile sit, Mosen Israëlitis, ut *eventus, qui nondum apparuerat, memoriam celebrarent*, injunxisse: jure omnino ponimus, Historiam Mosaicam de paschate Ægyptiaco, e Legibus de festo paschalis s. azymorum post exitum latis (cfr. *Exod. XXIII. 15.*, *Deut. XVI. 1—3. &c.*) interpolatam esse & cum iisdem mirum in modum consulam (atque hoc quidem eo majori jure, quo certius sit, præceptum de pane azymo *Exod. XII. 8, 15—20.*, nullo modo, antequam ipse ab Ægyptiis acceleratus exitus ansam præbuisset ideæ per symbolum illud exprimendæ (cfr. *Exod. XII. 33, 34, 39.*), potuisse sanciri), eoque ex argumento, פסחא s. ut plenius *Exod. XII. 27.* nuncupatur פסחא מצרים, licet memoriam exitus Israëlitarum ex Ægypto corrente tempore spectarit, primitus tamen, nonnisi pestem averruncandi consilio, ut sacrificium *ἀποτροπαιον*, a Mose fuisse ordinatum commendatumque. Cælites namque iratos, peste miseros mortales appetere, sacrificiis vero placari, non Græcis tantum (cfr. HOMERI *Il. I. 44. sqq.*), verum quoque Israëlitis (ut ex *II. Sam. XXIV. 15. sqq.* & *Exod. V. 3.* patet) familiaris fuit opinio. Tantum vero adest, ut etymologia vocabuli פסחא huic repugnet interpretationi, ut potius eandem videatur exigere. Etenim, sive פסחא per *transi-*

etiam postes & superliminaria aedium Israëlicarum,
eadem

tum, auctoritatem SYMMACHI, JOSEPHI (*Antiquitt. L. II. C. XIV. p. iii. Edit. HAVERC.*, PHILONIS (*Legg. Allegor. L. III. p. 117. coll. L. de Migrat. Abrah. p. 440, & de Mose L. III. p. 169. Ed. MANGÉY*), & HIERONYMI (in *Comment. paslim*) fecutus reddideris (quæ quidem explicatio, quamvis jam obsoleta, non ita absona est & Hebraismo aliena ut multi inique judicant, quia *transcundi, transliendi & prætereundi* notio verbo פסח *Exod. XII. 13, 23, u. bi* antecedenti פרי opponitur, apprime est congrua); *sive etiam libertatis significatum cum DATHIO & plerisque recentioribus Interpretibus, coll. Arab. فسح, laxavit, liberavit, prætulit: non tamen פסח ליהוה Exod. XII. u. festum erit libertatis a Jova concessæ, ut DATHE vult, sed potius sacrificium s. convivium sacrificiale pro libertate (si quidem sacrificium pro transitu, quod ipso sensu eodem recidit, minus placuerit) obtinenda, quoniam nondum, ut jam observavimus, eventus, quem festo celebrarent, contigerat. Veterum vero interpretum, qui parcendi notionem verbo פסח attribuunt, sensum loci nostri magis, quam verbi propriam vim assecutos fuisse, vel nobis non monentibus, patet. — Non tamen propterea negatum volumus, Ducem Israëlicarum, institutione Paschatis, illud quoque, ut populares suos sine strepitu & adversariis non animadvertentibus, ad iter hucusque repressum suscipiendum congregandi, congregatos autem educendi haberet facultatem, conjunxisse consilium; hoc enim, edictum illud de agno quatrinduo ante ipsum sacrificium segregando, ipseque, quo agnus paschalis ex præscripto Molis *Exod. XII. u. comedendus erat, habitus, videtur innuere.**

eadem ex causa sanguine illita (d): haud quidem
obscu-

d) Perhibet textus sacer *Exod. XII. 23.* præceptum Mosai-
cum de postibus sanguine obducendis, eum in finem, ut
domicilia Israëlitarum dignoscere iciret Jehovah Ægyptum
obiturus, datum fuisse (quasi Deus, qui suos optime no-
vit (*II. Tim. II. 19.*), opus habuisset ejusmodi signo!);
sed, re vera, magna, ut nobis videtur, subest superstitio.
Perpendentibus namque nobis: in ipsa Historia Mosai-
Exod. XIII. 9. sqq. Deut. VI. 8. sqq. XI. 18. sqq. expres-
pressa satis occurrere vestigia, morem, *phylacteria* s. *amuleta*
(Hebr. *טשפת*, Rabbin. *תפלין*), incantationes & ma-
la quævis averruncandi gratia, non solum in fronte, ma-
nibus &c. gestandi, verum etiam *portarum postibus* affi-
gendi (quod quidem phylacterii genus apud Judæos *תפלין*
audit), Israëlitis olim æque ac Christi ætate (vid. *Matth.*
XXIII. 5) fuisse, & hodie quoque esse, familiarem (cfr.
FABER Archæol. d. Hebr. p. 428. sqq., *WARNECROS Ent-
wurf d. Hebr. Alterth. p. 261. sqq.*, *SHAW l. c. T. I. p.*
397., *Disertationes*, *UGOLINI, de Phylacteriis Hebr.*, &
DASOVII, De ritibus Mesuse, in *Thes. Antiquitt. Ugolinia-
no T. XXI. excusæ*); nec *PLINIUM* tantum (*Hist. Nat. L.*
XXVIII. C. IX. Sect. XXXVII. Ed. HARD) novis nuptis
olim solenne fuisse, ut, simul ac ad limen venissent ma-
riti, postes, antequam ingrederentur, adipe suillo vel lu-
pino, & quid mali medicamenti inferretur, alleverint vel
perunxerint (unde & *SERVIVS ad Virg. Æn. IV. 466.*
easdem dictas esse *uxores*, quasi *unxores* suspicatur), te-
stari; tactis autem sanguine hyænæ postibus, magorum
artes, eodem *PLINIO* auctore (*l. c. C. VII. Sect. XXIII.*
& *XXVII*), irritas fieri & infestari; sed &, teste *LUCIANO*

obscure confiliorum Jovæ coram Pharaone interpretes,
Mo.

(in *Alexandro* s. *Pseudomanti* p. 769. Ed. ENELECTI) oraculum, carmine illo comprehentum:

Ῥοιβος ἀκέρσεκομης λοιμὴ νεφελῆν ἀπερκεῖ

ex mandato & commendatione Alexandri, ut optimum præ silentiæ grasiæ antidotum, ubique in Italiæ urbibus, portis fuisse inscriptum; EPIPHANIUM vero (*L. I. adv. Hæreses*, hæres. ordine XIX.), Ægyptios, sua ætate, circa *idem*, quo Israëlita primum in Ægypto pascha instituerunt, tempus, *minio* oves &c. infecisse, atque το χημα του αίματος tanquam calamitatum & plagarum censuisse remedium (αλεξήτηριον), perhibere: in eam facile adducimur opinionem, postes & superliminaria Israëlita, ut pesti minitanti esset remedium, s. quod idem est, ne morbus hinc abominabilis (cui nostri quoque majores personam tribuerunt ingrederetur, sed gratiose transiliret, *sanguine*, ex eadem superstitione, qua Nostratum multi, demonologiæ antiquæ dediti, Ephialten e stabulis equinis cohibendi gratia, falcones & aquilas superliminari affigunt, sollicitudine, illita voluisse ruditatem seculi. Quanti enim, in purificando, usum sanguinis externum fecerit superstitio Israëlita, vel ex eo intelligitur, quod, quoties victimas Jovæ obtulerint, toties quoque sanguinem, sive hominibus, sive rebus inanimatis purificandis (cfr. imprimis *Ezech. XLV. 18, 19.*, ubi, in expiatione Sacraii, postes Templi & portas atrii interioris sanguine attactas fuisse legitur) adspexerint: unde & canon Judæorum notissimus *הוּמָהּ הַחַיִּים הַחַיִּים הַחַיִּים* i. e. *radix* s. *essentia sacrificii in adspersione sanguinis* (latet). Quod vero sanguis, ope sa.

Moses, *Exod. IX. 13. sqq.* innuit, peste (יֵבֶשֶׁת) tandem
 Ægy-

fasciculi hysopini (חֵשְׁבִילֵי חִיְסוֹפִים enim *Hysopum* esse, pluribus demonstrant BOCHART *Hieroz. P. I. p. 587. sqq.* & CELSIUS *Hierobot. P. I. p. 407. sqq.*), superliminari & postibus obductus fuerit, in eo quidem non majus latet mysterium, quam cum *Lev. XIV. 4. sqq. 49. sqq. coll. Num. XIX. 6, 8. Hebr. IX. 19.*, sanguinis in lustrationibus sacris adspersionem, ligno cedrino, filo coccineo & hysopo i. e. fasciculo hysopi, filo coccineo ad baculum cedrinum, ut recte observant MAIMONIDES (*de vacca rufa C. III. §. 2.*) & CELSIUS (*l. c. p. 434.*) alligato, peractam fuisse, memorie sit proditum. Quidquid enim SPENCER (*de Legibus Hebræor. ritual. p. 388.*) de hysopi, lanæ coccinæ & ligni cedrini virtute purgandi, vera vel credita, dicat, veri videtur simillimum, vim mandatricem hysopo, eo imprimis ex argumento, quod insignem in purgationibus sacris (& forsitan domesticis quoque) usum antiquo ævo in Oriente præstiterit, *Etymologum Magnum*, HESYCHUM cæterosque Veterum quos CELSIUS (*l. c. p. 430—32.*) laudat, attribuere, nec, nisi *instrumenti* instar, quo sanguis victimarum & aqua lustralis adspargeretur, fasciculum hysopi (filo coccineo ad baculum cedrinum honestatis ergo colligatum) in sacris ulibus adhibuisse Judaicum ingenium, idque eo majori jure, quod, monente SPENCERO (*l. c. p. 390.*), herba illa, folia parvula, frequentia, tenera, leviter etiam villosa, habens, in aquam aut sanguinem immersa, humorem statim imberet, & eandem excussa facile emitteret, adeoque ad adspersionis usum a natura pene facta & consecrata videretur. Observantibus namque BO-

Ægyptios fore perdendos (e). — Cave tamen credas, Divina intercedente Omnipotentia, ortum fuisse morbum huncce detestabilem. Testantur scilicet Peregrinatores gravissimi, pestilentiam, circa *idem* præcipue, quo olim Pharaonem cum populo suo vexavit, tempus, hodieque in Ægypto violenter adeo, ut neque hominibus (cujuscunque demum ætatis (f) aut

CHARTO (l. c.) aliisque haud contemnendis Auctoribus, in hysopi natura nihil inesse *σμηρτινον*, fabulantur certe qui herbam illam, ob virtutem quandam per se purgatricem, in purificationibus Judæorum sacris locum invenisse statuunt. Neque aliud quidquam probat *Pf. LI. 9.*, quam vatem Divinum, *instrumenti*, quo omnis instituebatur purificatio, religiosa saltem, probe fuisse memorem. — Quæ cum ita sint, jure miramur, Judæorum Interpretum principem, MAIMONIDEM (*More Nevochim P. III. C. XLVII.*), nullam, cur hysopus in purificatione lepræ &c. adhibitus fuerit, se invenisse rationem, fateri.

- e) Ita nempe Jehovah, dum grandinem Ægyptios' invasuram annunciaret Moyses, Pharaonem l. c. alloquens inducitur: *Jam nunc Te tuosque ex hac terra peste auferre possem; verum, ut potentiam meam in Te ostendam, & ut nomen meum in toto orbe celebratur, manebis* (tantisper sc.).
- f) Quod pestis omnia totius Ægypti *primogenita*, a Pharaonis primogenito Regni Hærede, usque ad primogenitum captivi carceri inclusi, nec non omnia animalium primo-

aut vitæ conditionis), neque animalibus parcat, gras-
 fa-

genita (*Exod. XII. 29.*) absumserit, veram, neque idiotismo linguæ repugnantem, cladis importunæ, quam inter homines & animalia, ne *primogenitis* quidem i. e. in suo genere præstantissimis (ita enim כִּבְדֵי sæpius interpretandum esse, pluribus exemplis probat GLASSIUS *Philol. S. p. 43. Ed. DATINI*) exceptis, pestis adfert contagio, involvere videtur ideam & imaginem; parcere namque non solet pestis, neque juveni, nec seni, neque plebejis, nec patriciis, sed flammæ instar, quæ in loco silvestri accensa, virides & aridas, novellas & vetulas consumit arbores, sese dispergit. Narrat tamen decantatæ Expeditionis Gallicæ in Ægyptum Medicus Primarius LARREY (*l. c. p. 126.*), juniores inprimis & florentis ætatis homines peste Orientali fuisse vexatos, his utens verbis: "La peste a attaqué préférentement les jeunes gens & les adultes, rarement les personnes avancées en âge. Les sujets d'un temperament phlegmatique & gras y ont été plus exposés; les temperamens secs ont été généralement plus épargnés." — Hinc neque qua eadem primogenitorum, applaudere possumus BAUERO *Gesch. d. Hebr. Nation Th. I. p. 262.* ita ratiocinanti: "So wie diese Prodigiën im Pentateuch erzählt sind, müßte sie Moses nicht nur vorausgesehen, sondern auch gewirket haben, und sie lassen sich bey aller kunst nicht natürlich erklären. Denn wie sollte es natürlich seyn, das nur allein alle Erstgebohrne unter Menschen und Vieh sterben? Oder, das, so bald nur Moses die Hand aufhob und betete, die Hagen gleich aulhörten? Oder das keine Musqvitos und Kakerlacke

fari (g); eoque ipso maxime probabile reddunt, e causis naturalibus ortam & solito anni tempore ingruentem pestem citatis Exodi locis esse intelligendam.

Non equidem ignoramus, Mosen *Exod. XI. 4. XII. 12.*, hanc ultimam plagam Pharaoni ut *media*, Israëlitis vero ut *ipsa*, qua Pascha indictum erat, *nocte* irrupturam prædixisse; neque ita quoque factum esse, textum sacrum perhibere, nos latet. Sed quemadmodum ex altera parte certum est, Mosen, ex ipso anni tempore & subita pecoris haud ita pridem

im Lande Gosen sich zeigen? Man muß annehmen, da unsere Nachrichten von Mosi's Prodigien nicht gleichzeitig sind, die Tradition habe manches vergrößert und hinzugefügt, wie es immer zu geschehen pflegt. Das unerklärbare muß man auf Rechnung der mündlich fortgepflanzten Sage schreiben. So ist es möglich daß in einer Provinz die Pest wütete, und in der andern nicht. . . . Aber da sie nur die Erstgebohrnen Egypter hinweggerafft, hat die Sage aus der Gewohnheit, daß die Israëlitis alle Erstgebohrn vom Priester loskaufen mußten, gelpommet, und so mehrers."

f) Testes hujus rei prodeant Peregrinatores supra §. III. not. c) citati, & LÜDEKE *Beschr. d. Türk. Reichs*, II. Th. p. 20, 21.

pridem in gregibus coorta (*Exod. IX. 1-7.*) strage (*h*), pestem brevi Ægyptios invasuram, haud secus ac malum hocce in Attica grasfaturum præviderat HIPPOCRATES (*i*), potuisse conjicere; ita neque ex altera parte veri videtur dissimile, epidemiam hancce fatalem, non eadem præcise, qua Israëlitaë pascha comederunt & Ægypto emigrarunt, nosse, sed prius utique, sensim atque sensim pro more suo (*h*), alicubi erupisse, Mosenque, non solum, con-

ta-

h) Cfr. Auctores §. III. not. k) citati, imprimis PHILO JUD., qui L. I. *de Moise* (p. 101, 102.) subitam pecoris stragem *Exod. IX.* his verbis commemorat: "ὅσοι ὑπόζυγιων καὶ ἄλλων θηρμάτων ἰδεαὶ πασαι, μιὰ ἡμέρα, ὡς ἀφ' ἑνὸς συνθημάτων, ἀγγελήδον διεφθέρωντο, τὴν ἀνθρώπων ἀπώλειαν, ἢ μικρὸν ὑπερὸν ἐμελλε γίνεσθαι περιμνήσασθαι, κατὰ τὰς ἐν τοῖς λοιμῶδες νόσοις· λέγεται γὰρ προαγαῶν τίς ἐναὶ λοιμικῶν νόσων, ἢ ζῶων ἀλογῶν ἀφικθῆναι φθορά.

i) Cfr. Ἱπποκράτους γένος καὶ βίος, κατὰ Σωρανον. §. 2.

h) LÜDEKE l. c. T. II. p. 19. "Was den Anfall der Pest anbetrifft, so wird man bey einzelnen Personen durch die sonst verschiedenen Umstände und Symptomen ihres Ausbruchs oft irre gemacht; und zumal sind anfänglich die Kennzeichen meistentheils unsicher und dem Anscheine nach oft unbedeutend und nicht gefährlich." Cfr. quoque LARREY l. c. p. 127.

tagione ipsam Regiam, Gosenitidi vicinam, sedem (quæcunque illa demum fuerit, *Tanis* aut *Memphis*?) appropinquante, plagæ impendenti quaecunque edito palchatis apparatus remedium, sed & tabe morifera ibidem jam ingruente, Pharaoneque rebus suis desperante, voti sui compotem tandem factum (l), sine cunctatione cum suis emigrasse (m). Probe namque

l) Ipsa Regia Domo peste graviter jamjam infecta & vexata, plagam hancce immediate ab irato Israëlitarum Deo emissam sine dubio judicavit Pharao. Hinc animo cadens & majorem adhuc, si petitioni Israëlitarum ulterius resisteret, metuens irragem, potentis! adeo Numinis Interpreti morem gerere habebat consultissimum. Cfr. PHILO l. nuperr. cit.

m) Haud multum repugnabimus, si quis, præeunte textu Moisaico, Israëlitas ipsa Palchatis nocte egresfos fuisse, statuerit. Observandum tamen est, Jovam, quoties Israëlitas ab inimicis suis eripuit, nocte eos eripuisse secundum *Fargum Esst.* V. 14, VI. 1, atque in tota hac narratione, *αὐγὴ βραχ*, qualis fide dignum decet Historicum, desiderari. Legentibus ex. gr. nobis *Exod.* XII. 22, Israëlitis interdictum fuisse, nocte palchatis ædibus suis egredi usque ad matutinum tempus, eosdemque cuncta, quæ Moses & Aharon præceperant, juxta v. 28, fideliter observasse: mirum sane est & cuique videbitur, inferius v. 41, Israëlitas eadem nihilominus nocte emigrasse, perhiberi. Sic quoque, cum Mosen Israëlitis, ut lumbis succineti & pe-

que tenendum est, pestem, quia obscure furtimque serpere & irrepere solet, ut *in tenebris perambulantem* sibi finxisse Hebræos (n), nec nisi ad præjudicatam hancce & vulgo Orientis (æque ac Occidentis, ut novimus) imperito hodie quoque placentem opinionem (o) respectu habito, Jovam (alias quoque caligine involutum & in tenebris habitantem suosque noctu visitantem secundum Theologiam, V. T.) ut *media nocte Ægyptum obiturum & obeuntem* loco nostro Mosæico proponi. Multo minus, Israëlitas sæva Ægyptiorum clade exemptos fuisse, obstabit. Narrantibus enim Peregrinatoribus, pestem in Ægypto grassari solitam, nonnisi Maritimas & Nilo exundanti succumbentes regiones, *Alexandriam* v. gr., *Rosettam*,
Cairum

dibus calceati (qui quidem iter facientium in Oriente esse habitus) pascha comederent, *Exod. XII. v.* præcipisse legimus: eosdem utique ad iter suscipiendum paratos, nec viatico, ut commate 39. edocemur, plane destitutos fuisse, expectares. Utcunque autem hæc fuerint, e laudatis tamen inter se collatis locis jure colligitur, Mosen nublam, aut dubiam saltem, futuræ Israëlitarum *hac nocte* dimissionis habuisse præensionem.

n) Cfr. *Pf. XCI. 6.* & LÜDEKE *Expof. locor. Scr. S. ad Orientem sese refer. p. 14.*

o) Cfr. LÜDEKE *Befchr. d. Türk. Reichs, II. Th. p. 21.*

Cairum, Damiatam & c. p. adoriri (*p*): Gosenicidis incolas, situs sui, cui antea quoque salutem suam debuerant, beneficio, ultimæ plagæ ereptos fuisse, Mosenque illud prævidere *potuisse*, facile credideris (*q*). Tacemus, Israëlitas, præcipiti fuga, salutis suæ item prospexisse.

Plagis igitur Ægyptiacis ad causas suas naturales dilucide sic quidem, ut speramus, revocatis, vix alia Mosis circa easdem attribuenda est virtus & laus, quam quod mentem oculosque Pharaonis ad ea, quæ sponte naturæ & vi climatis Ægyptum invasura noverat, mala, transactionem suam de Israëlitarum dimissione promovendi gratia, adverterit, tandemque, caritate annonæ (locustarum & grandinis devastatione coorta) & peste Ægyptum misere vexante depopulanteque, datam non dimiserit suos educendi facult.

p) Cfr. LARREY l. c. p. 131., VOLNEY l. c. T. I. p. 148—151., DE TOTT l. c. P. IV. p. 56, 57.

q) Observat quoque in universum KORTE (*Reise nach d. Verlobt. Lande*, p. 709.), in Oriente sæpius accidere, ut pestis, loco quodam excitata, plurimis adjacentibus regionibus, nullo quamvis contagioni obice posito, parcat.

cultatem. Qui vero aliter censuerit, eadem, quam & ipsi nobis expetimus, fruatur cogitandi & interpretandi libertate, nec invidebimus; nostrum enim lubenter facimus quod JOSEPHUS de scissura maris rubri, utrum *Dei voluntate*, an *sponte naturæ* acciderit, dubitanter disserens, habet: *περι μεν εν τούτων ως έκασω δοκει διαλαμβάνετω* (r). Abstineant modo qui literalem loci Mosaiici sensum mordicus tenent, impietatis nosmet, quod a trita interpretandi via deflexerimus, arguere. *Non enim ut minuamus Dei virtutem, sed ne fidei vim faciamus, ab illa plura extorquentes, quam Deus in verbo suo revelavit* (s), majorum reliquimus vestigia.

r) Vid. *Antiquitt. Jud.* L. II. C. XVI, p. 115. Edit. supra citatæ.

s) Verba sunt BOCHARPI *Hieroz.* P. II. p. 106.

